LABDARÚGÓ-VILÁGBAJNOKSÁG

A bíró szeme

BASKI SÁNDOR

A VIDEÓBÍRÓ BEVEZETÉSÉVEL A FIFA NEM ÁTTÖRTE, HANEM EGYBŐL LE IS DÓZEROLTA A NEGYEDIK FALAT.

A labdarúgás világának mindig is része volt a pantomimművészet, de a láthatatlan akadályokban felbukó vagy kezüket rázva piros lapot reklamáló játékosok repertoárja idén egy minden korábbinál népszerűbb koreográfiával bővült. A 2018-as vébén mindenki láthatatlan téglalapokat rajzolt a levegőbe.

A helyzet már csak azért is ironikus, mert a játékvezetőknek eddig úgy kellett eljátszaniuk a szerepüket, mintha a negyedik fal, a közönség szemeként funkcionáló több tucat kamera nem is létezne, és mintha nem tudnák, hogy döntéseiket azonnal kinagyítják, lelassítják, visszajátsszák az egész világ számára. A videóbíró, vagyis a VAR (video assistant referee) bevezetésével a FIFA nem áttörte, hanem egyből le is dózeroltatta a negyedik falat. Míg korábban szentségtörésnek számított a videótechnika alkalmazásának még a gondolata is, az idei világbajnokságon a videózás aktusa került fókuszba. A bírók a játékot megszakítva átvedlettek nézővé, a több százmillió tévénéző pedig élőben követhette a képernyőn, ahogy a játékvezetők a pálya szélén képernyőket néznek, miközben bepillanthattak a videószobába is, ahol még több asszisztens figyelt még több kijelzőt.

A VAR bevezetésének borítékolható tanulsága, hogy a fizikában és a pszichológiában is jól ismert „megfigyelési-effektus" hatványozottan érvényesül, vagyis a megfigyelés ténye, illetve tudata megváltoztatja a megfigyeltek viselkedését. A játékosok eddig is tisztában voltak vele, hogy a kamera leleplezheti a fair play szabályait zárójelező trükkjeiket, de nem izgatták magukat emiatt. Azzal, hogy a bíró is nézővé vált, a futballistáknak új helyzethez kell adaptálódniuk.

Köztudott, hogy lassítva minden apró kontaktus 8 napon túl gyógyuló sérülésnek tűnik, erre az optikai illúzióra apellálva követelik sokan még az ártalmatlanabb ütközéseknél is a VAR használatát. Az intelligensebb játékosok már rájöttek, hogy a szuperközelik árnyaltabb alakításokat kívánnak, de a többségnek, köztük a brazilok legnagyobb sztárjának ez még nem esett le. Nem azért vált Neymar az oroszországi világbajnokság végére közröhej és közmegvetés tárgyává, mert megpróbálta megtéveszteni a bírókat – a szurkolók, ha kelletlenül is, de elfogadják, hogy a győzelemnek néha ez az ára –, hanem mert ripacskodása rossz fényt vet a sportágra. Míg a többség igyekszik a realista színjátszó iskola hagyományait követni, addig a látványos műesések után métereket guruló Neymar a némafilmek hagyományaihoz nyúl vissza, mintha csak parodizálni akarná a közeget, és leleplezni azt a hallgatólagos konszenzust, hogy a pályán minden játékos színész is egyben. És amíg a szuperlassítások az ártatlan összekoccanásokat súlyos ütközéseknek láttatják, addig az ügyetlen műeséseket és az indokolatlan fetrengéseket is hasonlóképpen torzítják el, vagyis még röhejesebbé teszik – így élhet tovább főműsoridőben a burleszk rég halottnak hitt műfaja, amely közösséget is teremt. A játék taktikai elemeit nem mindenki érti, de a csetlő-botló focista komikusokon életkortól, nemtől, származástól függetlenül együtt nevethetünk.

„A szuperközelik árnyaltabb alakítást kívánnak"
(Irán-Portugália – játékvezető: Enrique Cáceres)

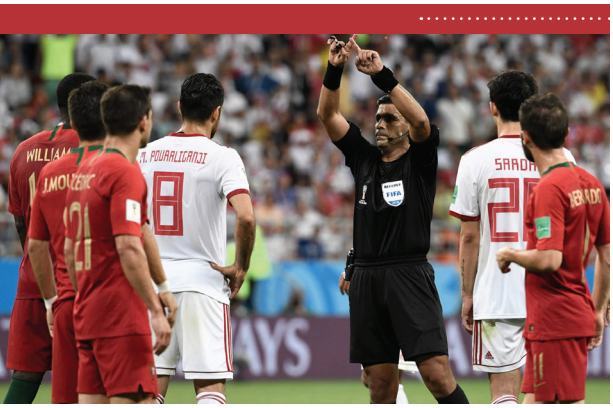

A videóbíró létezése ugyanakkor ismét rávilágít arra a problémára, hogy a pályán belüli „valóság" megismerhetőségét az eseményeket pásztázó kamerák száma nem feltétlenül szavatolja, azaz egy-egy ítéletet különböző szögekből visszanézve nem hogy oszlana, de inkább sűrűsödik a köd. (*Arcjáték, Futball a tévében* – Filmvilág, 2008/06.) Korábban a „játékvezető is csak ember"-közhely jegyében kaptak felmentést a hibázó bírók, és a futballisták is így tudtak a kötelező reklamálás után napirendre térni a vitatott eset fölött. A VAR bevezetésével a valódi, nem eljátszott szabálytalanságot gyanító játékosok, edzők felháborodása sokkal elemi erejűbb, talán mert úgy gondolják, hogy a technika alkalmazásával 100%-os hatékonysággal megállapítható az *objektív igazság*, vagyis az a bíró, aki ennek megismerése után sem hoz kedvező ítéletet, vagy nem is hajlandó kikérni a videóbíró segítségét, az nem gyarló ember, hanem közönséges csaló.

Ha a játékosok közül nincs is mindenki elragadtatva a technika megjelenésétől, a nézőknek nem lehet okuk panaszra. Sokan tartottak tőle, hogy a mérkőzésmegszakítások unalmas holtidőkhöz vezetnek, de ennek az ellenkezője történik. A közvetítések rendezői osztott képernyős megoldással fokozzák a feszültséget, alig egy perc alatt az érzelmek minden skálája lejátszódik az arcokon, és a drámát ilyenkor kivételesen nem gyártja, hanem közvetíti a kamera.

Nem igazolódott be az a félelem sem, hogy a VAR kiöli a játékból a tökéletlenség szépségét, azt az izgalmat, amit a bírói tévedések – a küzdő feleket ideális esetben azonos arányban sújtó – lehetősége jelent. Amíg a videószobában emberek dolgoznak, és amíg a végső verdiktet a 33 kamera felvételéből összeállított képanyag nyomán az a bíró mondja ki, akinek továbbra is csak két szeme van, mindig lesz miért felháborodni. •